

Olje og energidepartementet,
Energi- og vannressursavdelingen

Vår ref.:
[Navn]

Deres ref.:
[Navn]

Dato:
27. november 2023

Innspill til kommende stortingsmelding om flom og skred

Tekna – Teknisk naturvitenskapelig forening er den største masterforeningen i Norge, og den største fagforeningen i Akademikerne med over 105 000 medlemmer. Våre medlemmer har mastergrad eller mer fra tekniske og naturvitenskapelige fagområder.

Vi viser til departementets arbeid med en stortingsmelding om flom og ras som planlegges fremlagt i 2024 og departementets ønske om skriftlige innspill. Tekna vil gjerne oversende til departementet de innspillene vi har gitt til Stortingets budsjettbehandling denne høsten, og som er relevant for den kommende stortingsmeldingen om flom og ras.

Bedre data – overvåking og kartlegging av overvann i hver kommune

Med økende nedbør, både som årsgjennomsnitt og gjennom mer ekstremnedbør, er overvann på avveie en økende samfunnsutfordring. Overvann på avveie kan, under gitte betingelser, skape like stor naturskade som flom i vassdrag. Økende overvann og overvann på avveie bidrar også til økt belastning på vann- og avløpsanlegg. En mer aktiv politikk for bedre overvåking, kartlegging og håndtering av overvann, kan derfor både forebygge naturskade som flom og skred, og redusere den samlede belastningen på vann- og avløpssystemene.

For å forebygge skader fra flom og skred bør det etableres minst en målestasjon i hver kommune, slik at kommuner og utbyggere får bedre oversikt over nedbørs- og avrenningssituasjonen. Det er nødvendig å skaffe data om hvordan nedbøren fordeler seg i terrenget lokalt. Dagens kart fra Klimaservicesenteret som kommunene legger til grunn i sitt plan- og beredskapsarbeid er ikke tilstrekkelig. Slike data finnes ikke i dag og det medfører at det bygges hvor det ikke burde vært bygget. Andre steder stilles

det unødvendige og fordyrende krav til sikring. Arbeidet for klimatilpasning treffer ikke godt nok fordi vi mangler data og kunnskap.

Tekna mener at etablering av slike målestasjoner vurderes i forbindelse med utarbeiding av stortingsmeldingen om flom og skred. Et utgangspunkt kan være at kostnadene ved å etablere slike målestasjoner deles mellom kommuner og stat. Riksrevisjonens rapport fra 2022 om klimatilpasning påpeker at kommunene legger til grunn gamle vær- og nedbørsdata i stedet for oppdaterte beregninger over dagens og framtidens våtere og villere klima i Norge. Risiko- og sårbarhetsanalyser, i den grad de blir gjennomført, holder derfor ikke mål. Dette vises i skadestatistikken fra forsikringsbransjen og erstatningsutbetalinger som følge av flom- og vannskader.

Sterkere finansiering av infrastruktur for vann og avløp

Tekna mener det er på tide å anerkjenne vann og avløp som en grunnleggende infrastruktur i samfunnet. Vi må også erkjenne at vann- og avløpssektoren er underfinansiert og at mange års forsømmelser gir en regning som nå må betales.

Stortinget må ta ansvar og aktivt oppfordre kommunene til å øke gebyrer og gjennomføre nødvendige oppgraderinger og investeringer. Diskusjoner i Stortinget om å senke miljøkrav og begrense gebyrer vil minske lysten blant representanter i landets kommunestyre til å vedta nødvendige prosjekter.

Mange kommuner har tatt tak i og har vedtatt oppgraderinger og fornyelser for å møte krav til kvalitet, miljø og beredskap. Oslo har som eksempel etter 80 års utsettelse, endelig begynt bygging av tunnel for å sikre reservevannforsyning til hovedstaden. Regningen vil sendes til abonnentene, og for mange typer boliger vil gebyrene doubles. Andre kommuner i distriktene har også tatt tak og investerer nå i nye anlegg og øker sine gebyrer.

Investeringer i vann- og avløpssektoren, vil ofte være lånefinansiert. Mange kommuner har høy gjeldsgrad. Økte renter rammer også kommunene og kan være til hinder for også helt nødvendige investeringer.

Tekna mener Stortinget må vurdere om staten bør ta en mer aktiv rolle for å sikre nødvendige investeringer i vann- og avløpssektoren. Tekna vil her peke på en modell med statlig rentekompensasjon til kommunene, etter modell fra den ordningen som nå er foreslått for investeringer i skolebygg (under Kunnskapsdepartementets budsjett).

Tekna har foreslått at det vurderes ulike ordninger slik at staten kan bidra til nødvendige oppgraderinger og investeringer i vann og avløpssektoren. Dette kan for eksempel være en generell eller behovsbasert ordning med rentekompensasjon eller en ordning der deler av lånet kan ettergis ved innfrielse av miljøkriterier.

Kompetanseutfordringen i kommunene knyttet til vann og avløp

I en undersøkelse til Teknas medlemmer ansatt i kommunene svarer over halvparten at kommunen ikke får tak i spisskompetanse innen VA-området og at mange oppgaver derfor ikke blir løst. Kommunene forsøker å løse kompetanseutfordringen dels ved å leie inn konsulenter, dels ved å ansette folk uten tilstrekkelig kompetanse, og dels ved interkommunalt samarbeid. 90 prosent av respondentene i undersøkelsen svarer at behovet for interkommunalt samarbeid vil øke i framtiden.

Dårlig finansiering av oppgavene og et lavt lønnsnivå har gitt en situasjon hvor rekrutteringen av VA-spesialister er synkende, samtidig som oppgavene og utfordringene øker. I en slik situasjon er det naturlig at man samler den kompetansen som finnes i større faglige fellesskap på tvers av kommunene.

Tekna har foreslått økonomiske og andre insentiver til en regionalisering av vannforvaltningen for å sikre kompetanse og gjennomføringskraft i små kommuner, slik det er foreslått i mulighetsstudien for VA-sektoren (2022).

Endret klima gir behov for forsterket vedlikehold på vei og bane

Tekna har gjennom flere budsjettbehandlinger pekt på at vedlikeholdsetterslepene på vei og bane må ned. Regjeringen anerkjenner problemstillingen, men bevilgningene henger ikke med kostnadsutviklingen – og etterslepet øker. Samferdselssektoren faller utenfor OED og NVEs myndighetsområde, men infrastrukturen innen samferdsel rammes hardt når vannet tar nye veier. Bedre kartlegging og overvåking av overflatevann, slik som nevnt over, vil bidra til mer treffsikre tiltak for utbedringer av vei og bane.

Med vennlig hilsen

Line Henriette Holten

generalsekretær